

myös vähemmistöjen oikeuksiin ovat muihin maihin verrattuna olleet kyllä erittäinkin myönteiset, mutta kiinnostavaa kyllä nuorten demokraattisessa kompetenssissa on Ruotsissa siis silti samantyyppisiä haasteita kuin Suomessa.

Ruotsin ja Suomen vertaileminen yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen kannalta on hyvin kiinnostavaa, ja teoksen tekijät tuovatkin esiin eri kohdissa vertailuja Ruotsin ja muiden maiden välillä. Suomessa ruotsin kielen aktiivinen käyttö on jossain määrin harvinaistunut myös yliopisto-opiskelijoiden parissa. Tämä on sääli siksi, että yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen alueella Ruotsissa on vireää tutkimusta, ja erityisesti alan opinnäytetyöt ovat helposti saatavilla Internetissä yliopistojen sarjoissa ilmestyvinä pdf-muotoisina julkaisuina. Långström ja Virta nojaavat paljon tähän tutkimukseen, ja heidän teoksensa lähdeluettelo on tässä suhteessa antoisa katsaus alan tutkimukseen. Ruotsin koululaitoksessa on eroja Suomeen verrattuna, ja myös yhteiskunnallisissa oloissa on eroja muun muassa kulttuurisen moninaisuuden osalta. Kuitenkin monissa suhteissa kulttuuriset ja sosiaaliset kehykset yhteiskuntatiedolliselle kasvatukselle ovat pääpiirteissään hyvin samankaltaiset, siksi ruotsalaista tämän alan kirjallisuutta ja keskustelua on tähdellistä seurata myös Suomessa. Tämän teoksen soisi siksi kuluvan myös suomenkielisen opettaja- ja opiskelijakunnan käsissä.

Dosentti Jan Ljöfström on historian ja yhteiskunnallisten aineiden didaktiikan yliopistonlehtori Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa

Voiko ihmettä selittää? Suomen PISA-menestyksen taustoitusta.

Jouni Välijärvi

Hannele Niemi, Auli Toom & Arto Kallioniemi (toim.) 2012. Miracle of Education. The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools. Rotterdam: Sense Publishers. 288 s.

Helsingin yliopiston opettajankouluttajien toimittama kirja koostuu 18 itsenäisestä artikkelista, joilla on yhteensä noin 30 kirjoittajaa. Takakannen esittelyn mukaan julkaisu tarjoaa selityksiä, vastauksia ja pohdiskelua suomalaisten oppilaiden hyvään menestymiseen kansainvälisissä vertailuissa. Kirja on monipuolinen ja rikas katsaus suomalaisen koulutuksen, koulutuspolitiikan ja opettajankoulutuksen historiaan ja nykytilaan. Kuitenkin kysymys, mikä on suomalaisnuorten erinomaisen menestyksen ”salaisuus”, jää pääosin vaille vastausta. Tutkijoille ominaisella varovaisuudella aineksia tähän tarjoillaan, mutta johtopäätökset jätetään pääosin lukijalle.

Rakenteellisesti kirja jäsentyy samankaltaisesti kuin viime vuonna Jyväskylän yliopiston normaalikoulun julkaisema Marita Kontoniemen ja Olli-Pekka Salon toimittama julkaisu *Educating teachers in the PISA paradise*. Molemmissa suuri joukko kirjoittajia tarkastelee itsenäisissä artikkeleissa suomalaista koulutusta oman asiantuntijuusalueensa näkökul-

masta. Ongelmana molemmissa on se, että kokonaiskuva hyviä tuloksia selittävästä tekijöistä jää melko pirstaleiseksi.

Niemen, Toomin ja Kallioniemen toimittaman julkaisun yksittäisten artikkeleiden kirjoittajista vain muutama kytkee tarkastelunsa suoraan suomalaisoppilaiden hyviin tuloksiin. Ratkaisu on siinä mielessä ymmärrettävä, että kyse on kompleksisesta ja moniaineksisesta tekijäkimpusta, josta on vaikea erottaa selkeitä syy-seuraus suhteita. Toisaalta kirjan toimitajilla on niin mittava ja monipuolinen kokemus, että heidän eri artikkelien teemoista rohkeasti rakentama 'kokonaisselitys' suomalaisnuorten menestymiselle olisi todennäköisesti ollut mielenkiintoista ja kollektiivista ymmärrystä edistävää luettavaa.

Teos jakautuu neljään osaan. Ensimmäinen osa tarkastelee suomalaista yhteiskuntaa ja koulutusjärjestelmää sen osana. Suomalaisen koulutuksen ja opettajakoulutuksen käytännöt, teoreettiset perusteet ja historialliset kehityskulut saavat tässä kattavan yhteiskunnallisen raamituksensa. Niitä edeltää Pasi Reinikaisen tiivis kuvaus PISA 2009-arvioinnin päätuloksista, joka tosin jää hieman irralliseksi kirjan muusta tarjonnasta. Niemen sekä Toomin ja Husun artikkelit luotaavat suomalaisen koulun historiallis-yhteiskunnallista kontekstia sekä opettajankoulutuksen perusteita kattavasti. Tirrin analyysi opettajan ajattelusta ja heidän työnsä määrittämisestä tarkoituksista muistuttaa ansiokkaasti niistä saksalaisperäisistä traditioista, jotka näyttävät edelleen ilmenevän suomalaisissa pedagogisissa käytänteissä esimerkiksi muita Pohjoismaita vahvempina.

Kirja toisessa osassa tarkastellaan suomalaista koulutuksen arviointia ja opetussuunnitelmajärjestelmää. Suomalainen koulutuksen arviointi erottautuu kansainvälisistä trendeistä painottaessaan arvioinnin kehittävää tehtävää ja otospohjaista tiedonkeruuta oppimistuloksista. Kumpulaisen ja Lankisen artikkelissa todetaan monissa muissakin yhteyksissä esitetty väite suomalaislasten poikkeuksellisen myöhäisestä koulunaloituksesta ("seitsemän vuoden iässä"). Tarkkaan ottaen Suomessa koulu aloitetaan keskimäärin 6,6 – 6,7 vuoden iässä, joka on vain noin puoli vuotta korkeampi kuin OECD-maissa keskimäärin. Mikäli tarkastelusta jätetään huomiotta englanninkielisten maiden poikkeuksellisen alhainen aloitusikä, ero on vielä selvästi pienempi. Suomalainen opetussuunnitelmajärjestelmä saa Vitikan, Krokforsin ja Hurmerinnan artikkelissa selkeän ja vahvan teoriapohjaisen kuvauksen, joka luotaa myös opetussuunnitelman kehitysmahdollisuuksia sen kahtalaisesta tehtävästä lähtien. Jyrhämä ja Maaranen puolestaan avaavat ansiokkaasti suomalaisen opettajankoulutuksen keskeistä ideaa tutkimusorientoituneesta opettajan työstä. Analyysi nojaa sekä teoreettiseen erittelyyn että opettajien omiin tulkintoihin tutkimuksen roolista opettajan arkityössä.

Kirjan sivumäärästä laajin osuus on varattu peruskoulussa opettavien oppiaineiden perusteiden, pedagogiikan, arviointikäytänteiden ja tulevaisuuden kehityssuuntien esittelyyn. Kansallinen opetussuunnitelman perusteet ja niille rakentuvat oppikirjat ja paikalliset opetussuunnitelmat saavat tarkastelussa runsaasti huomiota laadukkaana opetuksen ja tavoitetietoisien opettajan työn perustana. Matematiikassa ja luonnontieteissä pyritään rakentamaan myös selityksiä hyvälle PISA-menestykselle. Hyvien tulosten nähdään keskeisesti johtuvan 1990-luvulla tapahtuneista opetussuunnitelmien uudistuksista ja niitä tukeneesta opettajien täydennyskoulutuksesta (LUMA-hanke). Artikkelit tarjoavat melko kattavan ja ilmeikkään kuvan suomalaisen perusopetuksen eri sisältöalueiden nykytilasta ja kehityspyrkimyksistä. Sisältöalueiden kehittämistä yhdistävinä haasteina voi nähdä oppilaiden muuttuvat tarpeet, odotukset ja elämisen tavat sekä yhteiskunnan muuttuvat osaamisvaatimukset.

Kirjan viimeinen osa avaa neljä erilaista näkökulmaa suomalaisen koulun kehittämiseen toiminnaltaan ja tuloksiltaan entistä paremmaksi. Draamakasvatus ja tietoteknologian opetuskäytön vahvistaminen ovat jo tuttuja teemoja viime aikojen perusopetusta ja tuntijakoa

koskevasta keskustelusta. Salminen, Tornberg ja Venäläinen nostavat esiin konkreettisia malleja oppimisen ympäristöjen laajentamiseksi koulun ja muiden yhteiskunnan instituutioiden vuorovaikutusta vahvistamalla. Esimerkkeinä he käyttävät kirjasto- ja museolaitosta ja niiden kanssa toteutettuja kehittämishankkeita. Kirjan viimeisessä artikkelissa Vartiainen ja Aksela tarkastelevat LUMA-keskusten verkoston toimintaa luonnontieteiden opetuksen-resurssina ja kehittämisen keskittymänä. Kirjan päättää toimittajien laatima epilogi.

Niemen ja kumppaneiden toimittama teos on kiinnostava puheenvuoro kansainväliseen keskusteluun suomalaisen koulutuksen ominaispiirteistä. Kirja kokoaa yksiin kansiin mittavan faktakuvauksen ja keskeisten asiantuntijoiden näkemyksiä.

Jouni Välijärvi toimii Koulutustutkimuksen professorina ja Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen johtajana